

Za razliku od mislilaca koji su smatrali da je moguće proznaći sredstvo kako bi se »dimenzija prisile« pomirila s »političkim konceptom utemeljenim na slobodi«, Weber pobija svako pomirenje takve vrste i to je, prema autorici, njegova originalnost. Kroz njegove se analize ocrta povijest oblikovanja modernih sociopolitičkih institucija, koja otkriva blisku povezanost između ekonomske i pravne slobode, s jedne, i petrifikacije socijalnih struktura, s druge strane, između napretka demokracije i napretka birokracije. Iskorjenjivanje statusnih nejednakosti (što je glavni domet revolucija 18. i 19. stoljeća) ostavilo je slobodno polje za razvoj klasnih razlika, a oduzimanje moći »uglednicima« otvorilo je put za birokrate. Za onoga tko je svoje političko mišljenje oblikovao na čitanju klasičnih tekstova filozofske tradicije, Weberove su definicije demokracije, liberalizma, legitimnosti itd. zbudjujuće i šokantne. Stoga su se interpreti socijalističkih nagnuća vrlo teško »navikavali« na političke implikacije sadržane u djelima tog velikog mislioca. Tim više što je on izričito iskazivao bojazan od socijalističkih revolucija. Ta je bojazan proizlazila iz uvjerenja da birokratsko upravljanje, zbog svoje efikasnosti, odnosi pobjedu nad svim drugim oblicima upravljanja. A iz socijalističkih revolucija, smatrao je, nastat će krajnji oblik birokratizacije. Bez obzira na očekivanja revolucionara, krajnja će se birokratizacija pojaviti kao rezultat ukidanja privatnog vlasništva i to će stvoriti jedan »praktički nerazoriv oblik dominacije«. Autorica dodaje da se ta Weberova prognoza pokazala pogrešnom. »Raspad sustava socijalističkih država očituje neefikasnost i nemoć državne birokracije da sama svladava probleme masovnih društava«. No ta pogreška ništa ne znači za Weberov »suhi« znanstveni realizam (»hegemoniju ciljne racionalnosti«). Dapače, ona je mogla proizaći upravo iz takvog poimanja znanosti u raščaranom svijetu. A to je znanost koja misli racionalnost postojećeg i tu racio-

nalnost uzima kao mjerilo za razumijevanje stvarnosti. To je zajednička značajka Hegelove i Weberove misli. Stoga autorica zaključuje: »Misliti racionalnost onoga što jest, to je program na kojem su, različitim sredstvima, radili Hegel i Max Weber«.

Rade Kalanj

Michael Novak

THE CATHOLIC ETHIC AND THE SPIRIT OF CAPITALISM

The Free Press, A Division of Macmillan, Inc., New York, 1993, 318 str.

Prije nekoliko godina objavljen je hrvatski prijevod Novakove knjige *Duh demokratskog kapitalizma* (Globus, Zagreb, 1993). Time je našoj čitateljskoj javnosti pružena mogućnost da upozna intelektualni profil ovog američkog autora koji pripada neoliberalnoj struji ekonomske teorije i socijalne misli. Za Novaka, kao ozbiljnog a ne konjunktornog neoliberala, karakteristično je da u svom načinu mišljenja ide mnogo dalje od puke ekonomističke argumentacije. Njegova su ekonomska stajališta utemeljena na sasvim određenom filozofskom svjetonazoru, moralnom uvjerenju i političkom idealu. U tom je pogledu najbliži Tocquevilleu i Hayeku, na koje se vrlo rado i često poziva. Za razliku od drugih neoliberala, on se deklarira i kao poklonik kršćanskog humanizma, pri čemu najviše uvažava neotomističkog filozofa i teologa Jacquesa Maritaina, kojemu se obraća kao najboljem modernom tumaču kršćanske misaone tradicije. O svim navedenim značajkama i sklonostima Novakova teorijskog pristupa još uvjerljivije svjedoči njegova knjiga *Katolička etika i duh kapitalizma*, kojom ćemo se kratko pozabaviti u ovom prikazu.

